

TIMO TYRVÄINENS TESER OCH TOLKNINGAR

KLIMATMÖTET I PARIS – VAD KAN MAN VÄNTA SIG OCH VAD INTE?

Det stora klimatmötet COP21 i Paris startar den 30 november och pågår till den 11 december. Man hoppas på det bästa men fruktar det värsta. Erfarenheterna från tidigare möten är inte uppmuntrande, men det ser nu bättre ut än någonsin tidigare. Varför finns det grunder för en åtminstone begränsad optimism?

En orsak till misslyckanden med tidigare klimatmöten har varit bristande förberedelser. I kombination med många deltagarländers tvivel om huruvida klimatförändringen ens är verklig och om den förorsakas av människan eller inte, har resultaten varit ringa. I och med att mötena har präglats av utspel och gräl på grund av nationella intressen förblev resultaten blygsamma.

Vid mötet i Köpenhamn var en av orsakerna till det blygsamma utfallet den svaga ordföranden. Många ansåg att hennes erfarenhet, sakkunnighet och karisma inte var tillräckliga. Nu inför Parismötet är situationen i många hänseenden en annan.

Vad har förändrats sedan Köpenhamn 2009?

Under de senaste åren har klimatförändringen och de välfärdsförluster den medfört blivit så uppenbara att medborgarna och regeringarna som har mandat från folket måste ta riskerna med klimatförändring på allvar. Också vetenskaplig evidens för att människan är den som förorsakar klimatförändring blir starkare år för år.

Som en del av förberedelserna för Parismötet har man bett regeringarna ge sina frivilliga förbindelser att minska utsläppen. Hittills har 168 länder lämnat sin förbindelse till FN. De representerar över 90 % av hela världens växthusutsläpp. Innehållet i förbindelsen varierar från land till land. Ett land redogör för hur mycket det ska minska utsläppen jämfört med ett utvalt basår. Ett annat anger när utsläppen ska vända nedåt. Och ett tredje presenterar saken på ett tredje sätt.

Specialister bedömer att de utlovade utsläppsminskningarna bromsar klimatförändringen men stoppar den inte. Med de utlovade åtgärderna värms atmosfären med 2.7–2.8 °C från den förindustriella tiden.

Man försöker avhjälpa tillräcklighetsgapet genom att bygga upp ett system för att följa upp klimatförändringens framfart. När man har tillgång till kommensurabel och så pålitlig information som möjligt om hur utsläppen utvecklas och från vilka källor de kommer blir det möjligt att fokusera ytterligare åtgärder på ett effektivt sätt. I dagens läge är informationen om utsläppen till många delar bristfällig.

En *second best*-lösning efterlyses

EU och många andra länder har eftersträvat ett avtal som binder alla parter juridiskt som skulle träda i kraft 2020. Juridiskt bindande innebär antagligen att besluten skulle införas i den nationella lagstiftningen. Avtalet skulle utgå från en bedömning av situationen i dag och definiera bindande minskningsmål för alla deltagare. Därtill borde man komma överens om att utvecklingen följs upp vart femte år.

Den amerikanska utrikesministern *John Kerry* sade i en intervju i *Financial Times* förra veckan att den ovan beskrivna avtalsmodellen inte kommer att bli verklighet. Orsaken är inte *Kerrys* och president *Obamas* motsträvighet utan den politiska tudelningen i USA. Ett juridiskt bindande avtal skulle kräva senatens godkännande och *Obamas* administration vill inte ta klimatavtalet till behandling i den fientliga senaten. En förkastande dom vore säker.

Mycket sannolikt är att det mesta man kan åstadkomma är ett avtal där man 1) definierar skyldighet att mäta och publicera utsläppsinformation och 2) överenskommer om monitorering av utvecklingen och målen med t.ex. fem års mellanrum. För dessa delar kunde t.o.m. USA kunna godkänna avtalet.

Då bättre data om landsvisa utsläpp kombineras med data om hur koldioxidhalten i atmosfären utvecklas står initiativ för att omkalibrera utsläppsprogrammen på en gedignare grund.

Det ovan beskrivna är min bedömning av dagens realism. Effektivast skulle koldioxidutsläppen kunna minskas om man bestämde ett pris för utsläppen. Då skulle atmosfären inte längre vara en gratis soptipp.

En global kolskatt, den bästa lösningen för att dämpa klimatförändringen, har emellertid inte ens kommit på klimatmötets agenda. Alla vet nämligen att den inte skulle godkännas. En orsak är att den amerikanska kongressen hatar alla skatter. Det är uppenbart att den inte skulle godkänna en ny skatt ens för att dämpa klimatförändringen. Baklåset beseglas av det faktum att en viktig väljargrupp i USA består av fundamentalistkristna som inte tror att människan kan förändra klimatet som skapats av Gud.

Man bör komma ihåg att det inte finns hopp om en gemensam kolskatt i EU heller, eftersom medlemsländerna så svartsjukt håller fast vid sin nationella beslutanderätt i skattefrågor. För EU:s del blev det således en utsläppshandelsmodell som tyvärr kalibrerades helt fel. Nu håller man på rätta till systemet.

Enligt specialister når man med en rätt kalibrerad utsläppshandelsmodell samma effekt som med kolskatten. Skatten skulle dock vara en transparentare modell, som skulle ge alla länder och aktörer samma utgångsläge.

Därför söker man en *second best*-lösning som *de facto* skapar förutsättningar för en process under vilken den globala kolskatten eller utsläppshandel med samma effekt utan tvekan kommer att bli verklighet. Det kommer att ske då regeringarna inte längre står ut med de välfärdsförluster klimatförändringen förorsakar.

Det geniala med kolskatten är att den får marknaden att sköta om den anpassning som de nationella regeringarna har så svårt att lyckas med. Det finns inget effektivare sätt än kolskatten att minska investeringarna i anknytning till fossila bränslen och övergå till förnybara energikällor. Det skulle sätta fart på den teknologiska utvecklingen kring förnybar energi.

Den bästa effekten som Parismötet kan ha är att företag och investerare skulle se införandet av kolskatten bara som en tidsfråga. Det värsta utfallet vore att företagsvärlden och investerarna kommer till slutsatsen att politikerna i de olika länderna aldrig kommer att kunna enas om prissättning av koldioxidutsläpp.

Under de senaste 2–3 åren har företagens och investerarnas inställning till riskerna med klimatförändringen förändrats överraskande snabbt. Jag skrev om detta i Teser och Tolkningar i maj. Det finns fyra faktorer som sätter fart på processen.

Fyra faktorer som sätter fart på förändringen

För det första har uppfattningen om de välfärdsförluster som klimatförändringen förorsakar preciserats. Förlusterna är mycket mera omfattande och allvarliga än man tidigare bedömt.

För det andra har priset på åtgärderna sjunkit snabbt i och med att teknologin kring förnybar energi utvecklats med stormsteg.

Billigare solpaneler och effektivare vindturbiner har sänkt priset på den el de genererar radikalt. Enligt *Deutsche Banks* uppskattning kommer elektricitet tillverkad med hjälp av solpaneler redan under nästa år vara billigare än som framställs av kol. Den snabba utvecklingen inom ackumulatorteknologin stöder användningen av sol- och vindkraft.

Man hör ofta påstås att förnybar energi kräver mycket offentligt stöd. Faktum är emellertid att det offentliga stödet till förbrukning av fossila bränslen världen över är fem gånger större än stödet till förnybar

energi., Också i EU är stödet till fossila bränslen enormt och största delen riktas till kol som är den allra värsta utsläppskällan. Att komma bort från sådana här anomalier borde vara det första steget mot minskning av utsläppen på marknadsvillkor. Politiskt sett borde det vara enklare nu än någonsin i och med att oljepriset har sjunkit så kraftigt.

För det tredje har t.ex. rapporten *New Climate Economy* gjort det klarare att förstå i vilken ordning det är förnuftigast att vidta klimatåtgärder (se <http://newclimateeconomy.report/>). Enligt en specialistbedömning kommer man under de kommande 15 åren att investera 90 miljarder dollar i infrastrukturen för energisektorn och urbaniseringen samt i jordbrukssektorn. Om dessa investeringar görs med beaktande av kriterierna för hållbar utveckling uppnås en med tanke på klimatmålen väsentlig minskning av utsläpp.

För det fjärde har debatten kring den s.k. *kolbubblan* utvidgats från den ursprungliga tematiken att omfatta *kolrisken* i anknytning till alla placeringar.

Diskussionen om kolbubblan startades av den brittiska tankesmedjan Carbon Tracker Initiative med följande beräkning: Först räknar man med hjälp av klimatvetenskapliga modeller ut hur mycket nya utsläpp som "ryms" i atmosfären innan gränsen på max. 2 graders uppvärmning från den förindustriella tiden som ställts som mål passeras. Sedan beräknas hur mycket utsläpp förbränningen av de kända fossila energireserverna skulle alstra. Slutsatsen är att 70–75 % av de kända reserverna kommer att lämnas kvar i marken. Investeringar som gjorts i förbrukningen av dem har gått förlorade. (se <http://www.carbontracker.org/report/wasted-capital-and-stranded-assets/>). Det faktum att vi än så länge inte vet hurdan process detta kräver minskar inte kraften i slutsatsen.

Ju bättre politikerna lär sig att förstå vilka ekonomiska och välförhållandeförluster klimatförändringen skapar, desto snabbare kommer det att bestämmas ett pris för koldioxidutsläpp, ett pris som så småningom stiger så högt att lönsam användning av fossilt bränsle minskar för att sedan avta i takt med att teknologin utvecklas.

En fallgrop som Parismötet får beakta har med tillväxtländernas roll att göra. De utvecklade länderna förband sig vid Köpenhamnmötet 2009 att stöda tillväxtländernas utsläppsminskning med 100 miljarder dollar per år från 2020. Det är långt borta från den nuvarande nivån.

Många tillväxtländer tolkar förbindelsen så att nämnda 100 miljarder dollar per år är direkt stöd från de utvecklade ländernas regeringar. Då skulle direkta investeringar som företag i utvecklade länder gör i förnybar energi i tillväxtländerna inte räknas med i penningflöden som stöder utsläppsminskningar. Man befinner sig inom en gråzon då utvecklade länders regeringar vidtar åtgärder som ökar sådana direkta investeringar gjorda av företag i utvecklade länder som minskar utsläppen i tillväxtländerna.

Det vore ett under om finansieringsstödet inte genererade betydande spänningar i Paris. När man beaktar budgetproblemen i de utvecklade länderna är beredskapen att använda skattepengar mycket liten.

Den moraliska grunden för klimatstödet är att det är de utvecklade länderna som varit orsaken till största delen av utsläppen som satt fart på klimatförändringen. Rollerna har emellertid bytts snabbt då de utvecklade länderna till vissa delar har t.o.m. minskat sina utsläpp och tillväxtländernas utsläpp i sin tur har ökat snabbt. I synnerhet det att Kina blivit den största förorenaren i världen har satt fart på ändringen i konstellationen.

Vad finns att vänta?

Trots många tvivel är förväntningarna på klimatmötet i Paris försiktigt optimistiska.

För det första har 160 länder presenterat sin nationella plan för att minska utsläppen. Bland dessa finns de största utsläppsländerna USA och Kina och dessutom Indien och Brasilien. Med finns nu också bl.a. Irak, Egypten och Saudiarabien.

För det andra har förberedelserna under fransk ledning varit beslutsamma men samtidigt känsliga för fakta och smärtpunkter. Som ordförande för mötet fungerar *Laurent Fabius*. Den tidigare premiärministern och nuvarande utrikesministern har tillräckligt med kompetens, erfarenhet och karisma för att göra honom en stark ledare för både förberedelserna och själva mötet där man blir tvungen att söka efter svåra kompromisser under hård press från offentligheten.

Parismötet är lyckat om det lämnar folken, regeringar, företag och investerare en medvetenhet om att all länder i världen förstår klimatförändringens betydelse och att den måste dämpas. Om denna medvetenhet skapas kommer den så gott som oundvikligen leda till en förväntning på att det förr eller senare kommer att skapas en mekanism som gör det olönsamt att använda fossila bränslen. Denna slutsats i sin tur kommer att sätta fart på den teknologiska utvecklingen som gör det möjligt att en dag avstå från de fossila bränslena.

Aktia Bank Abp publicerar denna översikt vederlagsfritt. Analysen som presenteras i översikten och utsikterna som baserar sig på analysen bygger på information tillgänglig för allmänheten. Även om vi använder källor som Aktia Bank anser vara så tillförlitliga som möjligt, kan det utan förvarning ske t.o.m. stora förändringar i omständigheterna, vilka kan påverka bedömningarna i denna översikt. Varken Aktia Bank Abp, dess dotter- eller delägarbolag, samarbetspartners eller anställda vid ovannämnda bolag garanterar riktigheten eller fullständigheten av uppgifterna i kommentarerna och översikterna. De ansvarar inte heller för skador som eventuellt förorsakats av användningen av uppgifterna.